

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA**



**BUNGE LA TANZANIA**

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA  
UTAWALA NA SERIKALI ZA MITAA KUHUSU UTEKELEZAJI  
WA MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, UTAWALA NA  
SERIKALI ZA MITAA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016  
PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA  
MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA  
2016/2017**

Ofisi ya Bunge,  
S. L. P 941,  
**DODOMA**

Aprili, 2016.

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA UTAWALA  
NA SERIKALI ZA MITAA KUHUSU UTEKELEZAJI WA  
MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, UTAWALA NA SERIKALI ZA  
MITAA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016 PAMOJA NA  
MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA  
MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2016/2017**

-----

**1.0 UTANGULIZI**

**Mheshimiwa Spika,** kwa mujibu wa Kanuni ya 99 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, ninaomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016, pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hii kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017.

**Mheshimiwa Spika,** Kanuni ya 6(4) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016 inaipa Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, wajibu wa kusimamia shughuli za Ofisi ya Rais, Utawala Bora na Menejementi ya Utumishi wa Umma, pamoja na Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa.

Aidha, kwa mujibu wa Kanuni ya 7(1) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016 jukumu la uchambuzi wa bajeti ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, limewekwa chini ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa.

Vilevile Kanuni ya 98(1) ya Kanuni za Bunge, imeweka sharti kwa Kamati za Kisekta ikiwemo hii ya Utawala na Serikali za Mitaa, kutembelea na kukagua utekelezaji wa miradi ya maendeleo inayokuwa imetengewa fedha kwa mwaka wa fedha unaoisha. Naomba kutoa taarifa kwamba, Kamati ilifanya ziara za ukaguzi katika miradi ya maendeleo iliyotengewa fedha chini ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2015/2016 na kuchambua Bajeti ya ofisi hii kwa mwaka wa fedha 2016/2017.

**Mheshimiwa Spika**, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa inahusisha jumla ya Mafungu Ishirini na Nane (28):- Fungu 56 – Ofisi ya Rais TAMISEMI, Fungu 02 – Tume ya Utumishi wa Walimu, pamoja na Mafungu 26 ya Mikoa yote ya Tanzania Bara.

**Mheshimiwa Spika**, kwa ujumla maelezo ya utangulizi yanatuelekeza katika mambo manne ambayo Taarifa hii itajikita katika kutoa ufafanuzi wake. Maeneo hayo ni haya yafuatayo:-

- i) Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi a Maendeleo iliyotembelewa na Kamati;
- ii) Mapitio ya Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016;
- iii) Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hii kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017; na
- iv) Maoni na Ushauri wa Kamati.

## **2.0 MATOKEO YA UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016**

## **2.1 Ufafanuzi wa Miradi ya Maendeleo iliyolengwa kukaguliwa**

**Mheshimiwa Spika,** katika mwaka wa Fedha 2015/2016, Ofisi ya Rais Tamisemi – Fungu 56 iliidhinishiwa jumla ya shilingi 354,565,626,000/- kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Pia Mafungu ya Mikoa 25, kila moja liliidhinishiwa fedha kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya Maendeleo. Miongoni mwa miradi hiyo iliyotekelezwa na Ofisi ya Rais, TAMISEMI - Fungu 56 ni hii ifuatayo:-

**Mheshimiwa Spika,** Mradi Namba 6403 uliojulikana kama “Programu ya Uendelezaji Miji Mikakati Tanzania “Tanzania Strategic Cities Programe” uliidhinishiwa jumla ya shilingi 2,200,000,000/= kwa ajili ya utekelezaji wake. Mradi huu uliopangwa kutekelezwa chini ya Kifungu 205 – Urban Development Division, cha Fungu 56 unahusika na uratibu na usimamizi wa uendelezaji wa miundombinu katika miji mikakati.

Fedha iliyotengwa ililenga kuwezesha usimamizi na uratibu wa utekelezaji wa mradi huo katika Miji Saba nchini ambayo ni Arusha, Mwanza, Mbeya, Tanga, Dodoma, Mtwara Mikindani na Kigoma Ujiji, pamoja na Mamlaka ya Usitawishaji Makao Makuu Dodoma (CDA).

**Mheshimiwa Spika,** Mradi Namba 6403 uliojulikana kama Tanzania Strategic Cities Project, uliopangwa kutekelezwa chini ya Kifungu 8091 - Mamlaka ya Serikali za Mitaa, cha Fungu 74 – Mkoa wa Kigoma uliidhinishiwa jumla ya shilingi 1,520,967,000/-

Mradi huu ulilenga kuboresha miundombinu ya barabara kwa kujenga kwa kiwango cha lami ngumu, kuweka taa za barabarani, kujenga vituo vya Mabasi na kituo cha kukusanyia Taka ngumu katika Halmashauri ya Manispaa ya Mji wa Kigoma.

**Mheshimiwa Spika,** aidha Mradi Na. 6403 uliojulikana kama Tanzania Strategic Cities Project, uliopangwa kutekelezwa chini ya Kifungu 8091 – Mamlaka ya Serikali za Mitaa, cha Fungu 81 – Mkoa wa Mwanza, uliidhinishiwa shilingi 1,151,698,000/= kwa ajili ya utekelezaji wake.

Mradi huu ulilenga kuboresha miundombinu ya barabara kwa ujenzi wa kiwango cha lami ngumu, kuweka taa za barabarani, pamoja na ujenzi wa mifereji ya maji taka katika Jiji la Mwanza.

**Mheshimiwa Spika,** mradi mwingine ni Namba 3280 ujulikanao kama Rural Water Supply and Sanitation, uliopangwa kutekelezwa chini ya Kifungu 8091 cha Fungu 71 – Mkoa wa Pwani, ulitengewa shilingi 418,342,000 kwa ajili ya utekelezaji wake. Mradi huu uliopangwa kutekelezwa katika mji wa Mapinga uliopo katika Wilaya ya Bagamoyo, mkoani Pwani.

**Mheshimiwa Spika,** Mradi Namba 4285 ujulikanao kama Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART) uliopangwa kutekelezwa na Fungu 56, chini ya Kifungu 1003. Mradi huo uliidhinishiwa jumla ya shilingi 3,200,000,000/- na ulilenga kusimamia na kuratibu ujenzi wa miundombinu itakayoweza kutekelezwa kwa Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka katika Jiji la Dar es Salaam.

### **Matokeo ya Ukaguzi**

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilizingatia masharti ya Kanuni ya 98(1) na kufanya ziara za ukaguzi wa miradi iliyoanishwa hapo juu ambayo ni baadhi tu ya miradi mingi iliyotengewa fedha katika mwaka wa fedha unaoisha. Kamati kwa kuzingatia Kanuni ya 117 (18) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016 inayoruhusu Kamati kuunda Kamati Ndogo kwa ajili ya utekelezaji bora wa shughuli zake, ilijigawa katika makundi mawili na kufanya ziara za ukaguzi wa miradi iliyoanishwa.

**Mheshimiwa Spika,** katika ukaguzi wa Mradi Namba 6403 uliohusu “Programu ya Uendelezaji Miji Mikakati Tanzania “Tanzania Strategic Cities Programe” Kamati ilibaini kuwa, kupitia mradi huo Ofisi ya Rais TAMISEMI imeweza kuratibu na kusimamia uendelezaji wa miundombinu katika miji mikakati Saba iliyotajwa. Mradi huu ambao unatekelezwa kwa fedha za mkopo kutoka Shirika la Maendeleo la Kimataifa (IDA) na Msaada kutoka Shirika la Maendeleo la Denmark (DANIDA), umekuwa na mwenendo mzuri wa upatikanaji fedha na utekelezaji wa miradi hiyo umekuwa mzuri.

**Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa utekelezaji wa Mradi Namba 6403 “Tanzania Strategic Cities Project” katika Manispaa ya Kigoma – Ujiji, Kamati ilibaini kuwa mradi huo umetekelezwa vizuri na umewezesha kujengwa kwa barabara za lami zenye urefu wa kilomita 9 ambazo ni Airport – Mwasenga – Gungu (km.4.7), Job Lusinde (km. 2.1 na Mji Mwema (km2.08). Pia mradi huu umewezesha kujengwa kwa vituo vitatu vya mabasi katika maeneo ya Mwanga, Ujiji na Kigoma, ambavyo vimechangia kuboresha mfumo wa usafiri wa mikoani kwa wananchi wanaoingia na kutoka Manispaa ya Kigoma. Mradi pia umewezesha kujengwa kwa Dampo la Kisasa katika eneo la Msimba, pamoja na Vizimba vya kukusanyia taka.

Kwa kuzingatia kuwa, ukusanyaji wa mapato imekuwa ni changamoto kubwa inayozikabili Halmashauri nyingi nchini, mradi huu umejengea uwezo watumishi na kununua vifaa vitakavyowezesha uwekaji wa mfumo wa kielektroniki wa kukusanya mapato.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilibaini kuwa licha ya mafanikio yaliyopatikana, mradi huu ulikabiliwa na changamoto kadhaa ikiwa ni pamoja na Wakandarasi wa ujenzi wa miundombinu kushindwa kukamilisha kazi kwa wakati kwa mujibu wa makubaliano, na

gharama kubwa za kuhamisha mifumo ya miundombinu ya maji, umeme na TTCL iliyo chini ya ardhi.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilitaka kujua sababu ya hali hiyo na kuelezwa kwamba, changamoto hizo zilitokana na kutokuwepo kwa kumbukumbu zinazoonesha miundombinu ilipo na hivyo kusababisha ugumu wa utekelezaji wa miradi hiyo. Jambo linalosisitizwa ni kwamba, Serikali kupitia Halmashauri iwe na utaratibu wa kutunza kumbukumbu kwa kila jambo linalotekelezwa katika Halmashauri ili kurahisisha upatikanaji wa taarifa kwa siku za baadae. Pia, kuwe na utamaduni wa kufanya upembuzi yakinifu kwa umakini ili kubaini kasoro zinazoweza kujitokeza na hivyo kuepusha gharama zisizo na msingi wakati wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

**Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa Mradi Namba 6443 “Tanzania Strategic Cities Project, katika Manispaa ya Jiji la Mwanza, Kamati ilibaini kuwa utekelezaji wake umeenda vizuri. Kupitia mradi huo barabara zenye urefu wa kilomita 18.316 zimejengwa kwa kiwango cha lami. Baadhi ya Barabara hizo ni, Pasiansi – Buzuruga (km 7.2), Tunza Airport (km 4.7), Mkuyuni – Butimba (2.4) na Sanga – Kiloleli (km 1.9). Mradi huu pia ulihusisha ujenzi wa misingi 30 kwa ajili ya kukalishia pipa za taka ngumu (skip pads).

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilibaini kujitokeza kwa changamoto ya kutojengwa kwa baadh ya barabara ambazo ziliishafanyiwa upembuzi yakinifu, kutokana na ufinyu wa bajeti. Kamati ilipotaka kujua, namna ambavyo changamoto hiyo imefanyiwa kazi, ilielezwa kwamba, mawasiliano yameishafanyika na Benki ya Dunia na imeweza kuongeza fedha “additional financing” ili kuwezesha barabara hizo zenye urefu wa (km 15.6) zijengwe kwa kiwango cha lami.

Pia mradi huu umesaidia kuimarisha uwezo wa Halmashauri za Manispaa za Ilemela na Nyamagana katika ukusanyaji wa mapato ya ndani (own sources) kutoka katika vyanzo vyake, vikiwemo ushuru wa huduma, kodi na tozo mbalimbali. Ujuzi huo umesaidia kwa kiasi kikubwa utambuzi wa walipa kodi wakubwa, kati na wengineo. Vyanzo vipya vimeibuliwa ikiwa ni pamoja na kubaini changamoto zilizopo katika ukusanyaji wa mapato. Mfano mzuri katika eneo hili ni kuongezeka kwa mapato ya Halmashauri kutoka Shilingi bilioni 4.2 Februari , 2015 hadi shilingi bilioni 7.2 Februari, 2016 kutokana na kutumika kwa mfumo wa kielektroniki katika kukusanya ushuru wa Mabango,vizimba, maduka na maegesho ya magari.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilibaini kuwa licha ya mafanikio, mradi huu ulikumbana na changamoto kadhaa ikiwa ni pamoja kuchelewa kuhamisha miundombinu ya huduma za jamii kama vile maji, simu, na reli. Pia mradi ulikabiliwa na uhaba au kuchelewa kwa lami kutoka Mombasa.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilitaka kujua sababu ya hali hiyo na kuelezwa kwamba, changamoto hizo zilitokana na kuchelewa kufanyika kwa maamuzi kuhusiana na uhamishaji wa miundombinu ya huduma iliyopo, na pia ununuzi wa lami kutoka Mombasa. Kamati inasisitiza mamlaka husika ziwe na utaratibu wa kutoa maamuzi kwa wakati ili kutoathiri utekelezaji wa miradi iliyopangwa. Hilo likizingatiwa litawezesha Serikali kuepuka ongezeko la gharama na ucheleweshaji wa kukamilika kwa miradi.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inatarajia kwamba, mambo hayo yakizingatiwa utekelezaji wa mradi wa Tanzania Strategic Cities Project katika miji mingine iliyosalia utakuwa wa ufanisi zaidi na wa gharama ndogo.

**Mheshimiwa Spika,** Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART) ulizinduliwa rasmi Juni, 2008 ili kusimamia

uendeshaaji wa mfumo wa mabasi yaendayo Haraka katika Jiji la Dar es Salaam kwa kuweka mpangilio mzuri wa matumizi ya barabara katika jiji la Dar es Salaam. Mradi ulilenga kupunguza kama siyo kuondoa kabisa athari za msongamano wa magari katika jiji la Dar es Salaam, ambazo licha ya kuwa kero kwa wananchi, zimekuwa zikichangia upotevu mkubwa wa mapato. Kwa mfano; kwa mujibu wa utafiti uliofanywa na Ofisi ya Takwimu ya Taifa (NBS) kwa mwaka 2014 pekee, msongamano wa magari katika jiji la Dar es Salaam ulisababisha upotevu wa shilingi bilioni 411.

Kiasi hicho cha fedha ni kikubwa zaidi kuliko shilingi bilioni 322 zilizotumika katika ujenzi wa miundombinu kwenye Awamu ya Kwanza ya Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka, ambayo inajumuisha ujenzi wa barabara zenye urefu wa kilomita 20.9

Mbali na upotevu wa fedha nyingi, msongamano katika jiji la Dar es Salaam umegeuka kuwa kero kwa wakazi wa Dar es Salaam walio wengi kwani umekuwa chanzo cha kuwachelewesha kupata huduma za kijamii, na zile za uzalishaji.

**Mheshimiwa Spika**, upo msemu wa Wahenga kwamba “kawia ufike”. Kwa maudhui ya msemu huo, Kamati inaamini kwamba, Wananchi wa Dar es Salaam wamesubiri vya kutosha na sasa ni wakati muafaka wa kushuhudia kuanza kwa utekelezaji wa Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka katika Jiji la Dar Es Salaam. Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, ilipotembelea na kukagua utekelezaji wa Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka katika Jiji la Dar es Salaam, iliridhishwa na hatua ambayo mradi huo umefikia. Kwa mujibu wa Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka (DART), ujenzi wa miundombinu ya Awamu ya Kwanza umekamilika kwa asilimia 98 na kukabidhiwa na Wakandarasi Serikalini.

Ujenzi huo unahusisha barabara zenye urefu wa kilomita 20.9 (Kimara hadi Kivukoni), na matawi mawili ambayo ni barabara ya Kawawa (Morocco - Magomeni Mapipa) na (Msimbazi - Kariakoo

Gerezani). Ujenzi wa barabara hizo unahusisha njia maalum za mabasi, njia za magari mchanganyiko na njia za waendesha baiskeli na waenda kwa miguu.

Vile vile, ujenzi umehusha vituo vya 27 katika Barabara Maalum za mfumo wa DART, vituo vitano (5) vya Mabasi (Bus Terminals), vituo Mlisho vine (4), Karakana moja eneo la Jangwani na Madaraja ya Watembea kwa miguu katika maeneo ya Kimara, Ubungo na Morocco.

Kamati ilitaka kujua ni kwanini huduma ya usafiri wa mabasi yaendayo haraka haijaanza katika jiji la Dar es Salaam licha ya kukamilika kwa ujenzi wa miundombinu kwa asilimia 98. Maelezo yaliyotolewa ni kwamba, kuanza kwa mradi huo kunasubiri kukamilika kwa ufungaji wa mfumo wa ukusanyaji wa nauli na uendeshaji wa shughuli za DART. Pia, Wakala kwa kushirikiana na wadau wengine unakamlisha taratibu muhimu kabla ya kuanza kwa huduma ya mpito kwa kuzingatia masharti ya mkataba.

**Mheshimiwa Spika**, licha ya hatua nzuri iliyofikiwa katika utekelezaji wa awamu ya kwanza ya mradi huu, Kamati ilibaini kwamba, ukosefu wa fedha umekuwa ukichangia kwa sehemu kubwa kuathiri utekelezaji wa mradi. Ukosefu wa fedha umekuwa unasababishwa na bajeti ndogo inayotengwa na Serikali, na pia kuchelewa au kutotolewa kabisa kwa fedha zilizotengwa na Serikali. Kwa mfano katika mwaka wa fedha 2015/2016 DART ilitengewa fedha za maendeleo shilingi bilioni 3.2. hadi kufikia robo ya pili ya mwaka wa fedha 2015/2016 hakuna hata shilingi moja iliyokuwa imepokelewa.

Kamati inajiuliza, kwa mazingira kama hayo tunatarajia miujiza gani katika utekelezaji wa mradi wa DART? Je, hali hii haiwezi kuwafanya Wananchi kuanza kuamini kwamba, Serikali haina azma ya dhati katika utekelezaji wa DART. Hayo na maswali mengine mengi ambayo watajiuliza wananchi, vyaweza kuwa sababu ya

Wananchi kutoona kama kuna mikakati ya msingi katika kuondokana na kero ya msongamano katika Jiji la Dar es Salaam.

**Mheshimiwa Spika,** pamoja na hali hiyo, ninapongeza azma ya Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, ya kutaka kuona utekelezaji wa mradi huu unaanza haraka iwezekanavyo, kwa mafanikio na tiba kubwa, hasa kwa kuzingatia kwamba, mradi umegharimu fedha nyingi za mkopo ambao utalipwa kwa fedha za walipa kodi.

Kwa namna ya pekee, Kamati inatambua na kupongeza hatua ambazo zimekuwa zikichukuliwa na Mheshimiwa Waziri Mkuu, Kassim Majaliwa, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais – TAMISEMI na watendaji wengine katika kuhakikisha kwamba, kasoro zote zilizogubika utekelezaji wa mradi huu zinaondolewa ili kuhakikisha maslahi ya umma yanazingatiwa kikamilifu kabla ya kuanza kwa utekelezaji wa mradi huu.

Kamati inatambua kuwa, miongoni mwa mambo yanayosubiriwa sasa ili mradi uanze kutekelezwa ni kufungwa kwa mfumo wa kielektroniki wa ukusanyaji nauli. Kukamilika kwa mfumo huo kutawezesha kuanza kwa huduma za mpito kwa Mabasi yaendayo Haraka Dar es Salaam. Hivi sasa Serikali imetamka kwamba mradi utaanza tarehe 10 mei 2016. Tunaitaka Serikali kuhakikisha mradi unaanza tarehe hiyo na kusiwepo na visingizio vingine.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inaamini kwamba, kuanza kwa utekelezaji wa mradi kutakuwa chachu ya kurekebisha kasoro zitakazokuwa zinajitokeza wakati wa utekelezaji wa mradi, na hivyo kuwezesha utekelezaji wa mradi kuimarika siku hadi siku na hatimaye kufikia kiwango cha juu. Kwa mantiki, hiyo, Kamati inashauri mamlaka husika ihakikishe mradi huo unaanza kutekelezwa mapema iwezekanavyo, huku kasoro zilizobainika zikiendelea kufanyiwa kazi.

## **2.3 Maoni ya Jumla kuhusu Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa Fedha 2015/2016**

Mheshimiwa Spika, kutokana na ziara kwenye miradi ya Maendeleo, Kamati ina maoni yafuatayo:-

- i. Kukosekana kwa kumbukumbu za mtandao wa miundombinu ya huduma za jamii kama maji, simu, katika maeneo ya utekelezaji wa miradi kumechangia kuchelewa kuanza kwa utekelezaji wa miradi ya maendeleo na hivyo kuongeza gharama.
- ii. Ukosefu wa fedha kwa wakati unachangia kuathiri ufanisi wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo.
- iii. Wananchi wakihamasishwa na kuelimishwa vya kutosha kuhusiana na umuhimu wa kutunza miradi iliyokamilika watakuwa walinzi wazuri wa miradi hiyo na hivyo itaweza kudumu.
- iv. Maamuzi sahihi na yanayofanyika kwa wakati mwafaka yatawezesha utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa ufanisi na tija.
- v. Mfumo wa ukusanyaji mapato kwa njia ya kielektroniki katika taasisi za Serikali umesaidia kuongeza na kudhibiti upotevu wa mapato
- vi. Kuanza utekeleUtekelezaji

## **3.0 UCHAMBUZI WA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA BAJETI NA UZINGATIAJI WA MAONI YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016**

### **3.1 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016**

**Mheshimiwa Spika**, uchambuzi wa Kamati katika Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa mwaka wa fedha 2015/2016 ulijikita katika makusanyo ya maduhuli ikilinganishwa na lengo pamoja na mwenendo wa upatikanaji wa fedha za matumizi kwa ajili ya shughuli zilizopangwa. Njia kubwa zilizotumika katika uchambuzi hii ni kuangalia hali halisi, kuzingatia pamoja na kuangalia hali halisi, kuzingatia taarifa mbalimbali zilizowahi kuwasilishwa kwenye Kamati na mahojiano yaliyochangia upatikanaji wa taarifa muhimu wakati vikao vya Kamati.

**Mheshimiwa Spika**, ufafanuzi wa uchambuzi umefanywa kwa kutumia jedwali, asilimia, ulinganishaji na utofautishaji. Ili kurahisisha maelezo, Kamati imetumia chati na grafu kufafanua. Maelezo haya ni kama ifuatavyo:-

#### **3.1.1 Uchambuzi wa Taarifa kuhusu ukusanyaji Maduhuli**

**Mheshimiwa Spika**, Ofisi ya Rais, TAMISEMI – Fungu 56 ilitarajiwa kukusanya jumla ya Shs. 13,502,000.00 kutoka vyanzo vya ndani. Mapato haya yalitarajiwa kutokana na mauzo ya nyaraka za zabuni pamoja na vifaa chakavu.

Hadi kufikia Machi, 2016 ambao ni mwezi wa mwisho wa robo ya Tatu ya utekelezaji wa bajeti, jumla ya **Shs. 1,650,000.00** zilikuwa zimekusanywa na Fungu 56. Kiasi hicho ni sawa na asilimia 12 ya makusanyo yaliyokadiriwa na pia ni sawa na asilimia 0.004 ya bajeti ya matumizi ya kawaida iliyoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya Fungu hilo kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016. Sababu iliyotolewa kuhusiana na kiwango hicho kidogo cha ukusanyaji wa maduhuli ni mauzo kidogo ya nyaraka za zabuni na vifaa chakavu vya ofisi.

Mwenendo huu wa makusanyo ya maduhuli ni dhaifu sana kwani umeshindwa kufikia hata robo ya lengo la makadirio. Hii ni ishara mbaya katika eneo la makusanyo ya maduhuli, na inaleta mashaka iwapo makadirio ya maduhuli kwa mwaka ujao wa fedha 2016/2017 yataweza kufikiwa, hasa ikizingatiwa kiwango kinachokadiriwa kukusanywa ni sawa ni kilichopita. Ingekuwa vyema iwapo makadirio ya ukusanyaji wa maduhuli yangezingatia uhalisi, ili kuepuka aibu ya kutofikiwa kwa malengo hayo.

### **3.1.2 Upatikanaji wa fedha kutoka Hazina**

**Mheshimiwa Spika,** Wahenga walisema “Mipango si Matumizi”, wakimaanisha kwamba, kupanga ni jambo moja na kutumia ni jambo jingine. Kwa miaka kadhaa tumeshuhudia hilo katika mwenendo wa bajeti ya Serikali, kwani kumekuwa na mipango na fedha zimekuwa zikiidhinishwa ili kuitekeleza, lakini imekuwa ni vigumu kwani upatikanaji wa fedha kutoka Hazina umekuwa ni kitendawili kigumu kisichoteguka.

Kwa muktadha huo, Kamati ilijaribu kufanya ulinganisho wa fedha zilizopokelewa na Ofisi ya Rais – TAMISEMI kutoka Hazina hadi kufikia mwisho wa robo ya Tatu ya mwaka wa fedha na kiasi cha fedha kilichoidhinishwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Uchambuzi unaonesha kuwa, hadi kufikia mwezi Machi, 2016 Ofisi ya Rais, TAMISEMI pamoja na Taasisi zilizo chini yake, zilikuwa zimepokea **Shs. 20,667, 177,049** kiacha ambacho ni sawa na asilimia 46 ya fedha zote za matumizi ya kawaida.

**Mheshimiwa Spika,** kwa upande wa fedha za maendeleo uchambuzi unaonesha kwamba, hadi mwishoni mwa robo ya tatu ya utekelezaji wa bajeti ya mwaka wa fedha 2015/2016 Ofisi ya Rais, TAMISEMI na taasisi zake, zilikuwa zimepokea jumla ya **Shs.**

**169,747,018,210** sawa na asilimia 48 ya fedha yote iliyoidhinishwa.

Kwa ufafanuzi huo, Kamati imebaini kwamba, mwenendo wa upatikanaji wa fedha haukuwa mzuri kwa pande zote (ie. Matumizi ya Kawaida na Maendeleo) kwani zilikuwa chini ya asilimia 50. Hata hivyo, licha ya upatikanaji kuwa chini ya kiwango hicho, upande wa fedha za Maendeleo ulikuwa na mwenendo mzuri kidogo wa upatikanaji wa fedha ikilinganishwa na Matumizi ya Kawaida kwa kuwa na asilimia 2 zaidi.

**Mheshimiwa Spika**, ili kulinganisha uwiano wa upatikanaji wa fedha za maendeleo dhidi ya fedha zote zinazopatikana na kubaini uzito unaowekwa katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo, Kamati ilitaka kujua ni kiasi gani cha asilimia ya bajeti kilitengwa kwa ajili ya maendeleo katika bajeti nzima iliyoidhinishwa na kulinganisha uwiano wa fedha zilizopatikana kwa ajili ya miradi maendeleo na jumla ya fedha zilizopatikana.

Ulinganifu unaokusudiwa umefafanuliwa vizuri kupitia Jedwali Na. 01

**Jedwali Na.01:** Bajeti iliyoidhinishwa dhidi ya Fedha zilizopatikana

| <b>BAJETI ILIYOIDHINISHWA</b> |                |                           | <b>FEDHA ILIYOPATIKANA</b> |               |                           |
|-------------------------------|----------------|---------------------------|----------------------------|---------------|---------------------------|
| <b>Mgawa nyo</b>              | <b>Bajeti</b>  | <b>Asilimi a ya Jumla</b> | <b>Mgawan yo</b>           | <b>Bajeti</b> | <b>Asilimi a ya Jumla</b> |
| OC                            | 23,081,208,000 | 5.8                       | OC                         | 6,843,638,656 | 3.6                       |
| Mishaha                       | 21,641,952     | 5.5                       | Mishahar                   | 13,823,5      | 7.3                       |

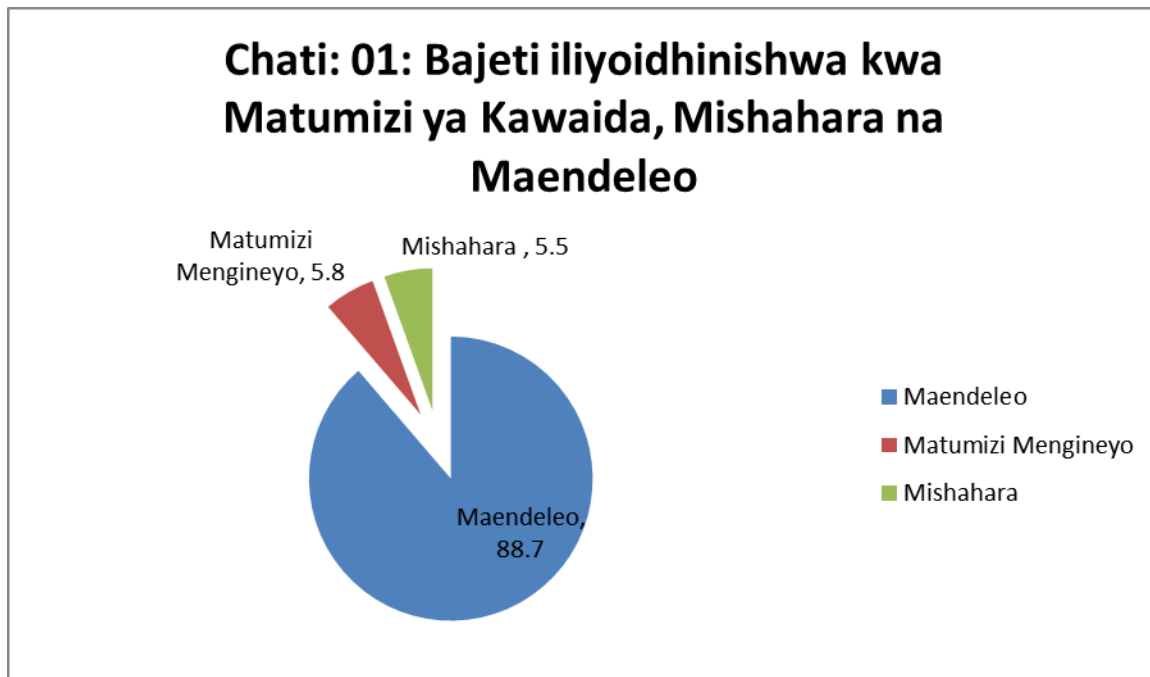
|              |                        |            |              |                        |            |
|--------------|------------------------|------------|--------------|------------------------|------------|
| ra           | ,000                   |            | a            | 38,393                 |            |
| Maendeleo    | 350,588,786,000        | 88.7       | Maendeleo    | 169,747,018,210        | 89.1       |
| <b>Jumla</b> | <b>395,588,786,000</b> | <b>100</b> | <b>Jumla</b> | <b>190,414,195,259</b> | <b>100</b> |

**Chanzo:** Randama ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI

**Mheshimiwa Spika,** katika uchambuzi wake Kamati ilibaini kwamba, bajeti ya mandeleo iliyoidhinishwa na Bunge ilikuwa ni asilimia 88.7 ya Bajeti yote ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI na upatikanaji wa fedha kutoka Hazina ulikuwa ni asilimia 89.1. Mwonekano huu unatoa taswira kwamba, azma ya Serikali ya kuwaletea Wananchi maendeleo sasa inaanza kujidhihirisha.

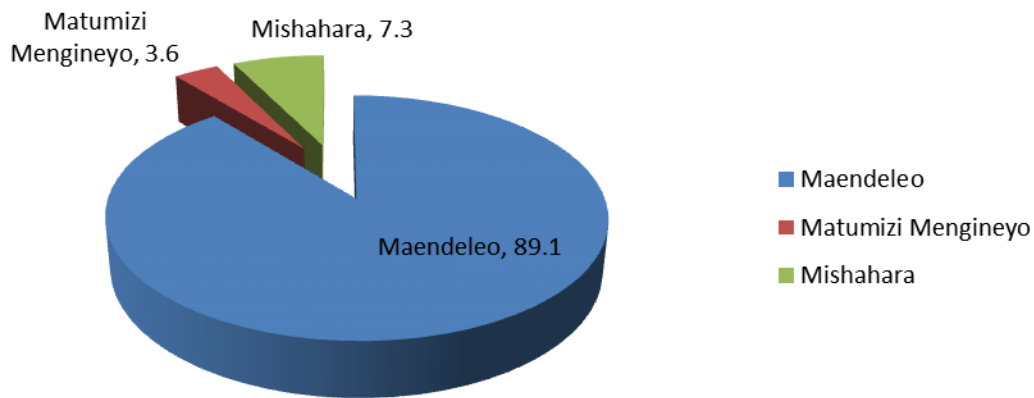
Sababu kubwa mbili zinaweza kutolewa ili kuipa mashiko dhana hiyo:- Sababu ya ni kwamba, bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya maendeleo ni zaidi ya asilimia 85; na upatikanaji wa fedha umekuwa kwa kiwango kizuri ambacho pia ni zaidi ya asilimia 85.

Tofauti za uwiano wa Bajeti iliyoidhinishwa na uwiano wa Bajeti upatikanaji wa fedha zinaweza kuoneshwa kwa kutumia Chati Mraba Na.01 na Na. 02 kama ifuatavyo:-



**Chanzo: Randama ya TAMISEMI**

## Chati 02: Uwiano wa Fedha iliyopatikana kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida, Mishahara na Maendeleo



## Chanzo: Randama ya TAMISEMI

### 3.1.3 Mapito ya Utekelezaji wa Ushauri wa Kamati

**Mheshimiwa Spika**, wakati wa kuchambua bajeti ya Mwaka 2015/2016, Kamati ilishauri mambo mbalimbali kwa lengo la kuhakikisha bajeti hiyo inatekelezwa kwa ufanisi. Napenda kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba. Kamati ilianisha maeneo makuu manne ambayo ilihitaji yafanyiwe kazi. Kwa sehemu kubwa, ushauri na maoni ya Kamati ulizingatiwa. Miongoni mwa maeneo ambayo ushauri wa Kamati umezingatiwa na Wizara kwa ukamilifu ni ongezeko la fedha ya maendeleo kwa ujumla wake kwa asilimia 9.9 kutoka Shs. Bilioni 350.9 mwaka wa fedha 2015/2016 hadi Shs. Bilioni 385.8 katika mwaka wa fedha 2016/2017.

Eneo lingine ni kuanza kupunguza utegemezi wa fedha za nje kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Kwa mfano, utegemezi wa fedha za nje kwa ajili ya maendeleo ulipungua kwa asilimia 1.4 kutoka asilimia 15.4 katika mwaka wa fedha 2015/2016 hadi asilimia 14.0 katika mwaka wa fedha 2016/2017. Hii ni dalili nzuri kwa

utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa fedha za ndani ambazo zimekuwa na uhakika zaidi kuliko za nje.

**Mheshimiwa Spika,** aidha, Serikali imezingatia na inaendelea kuzingatia ushauri wa Kamati kuhusiana na kutumia mfumo wa kielektroniki katika ukusanyaji wa mapato ya ndani na mafanikio yameanza kupatikana. Kwa sasa Halmashauri karibu zote nchini isipokuwa chache ambazo zina changamoto ya kukosa umeme, zinatumia mfumo wa kielektroniki katika ukusanyaji wa mapato. Miongoni mwa mifano ya mafanikio katika matumizi ya mfumo huu wa kielektroniki katika ukusanyaji mapato ni katika Hospitali ya Mkoa wa Ruvuma. Awali makusanyo katika hospitali hiyo yalikuwa ni Shs. 100,000 kwa siku, lakini tangu kuanza kutumika kwa mfumo huo mapema mwaka huu, mapato yameongeza hadi zaidi ya Shs. 2,000,000, kwa siku. Tofauti ya viwango hivyo, ni uthibitisho wa kutosha kabisa kwamba, Serikali imekuwa ikipoteza fedha nyingi kutokana na kukosekana uaminifu kwa baadhi ya watendaji wake.

Pia mfumo huu umewezesha Halmashauri ya Jiji la Arusha kuongeza mapato kwa kiwango cha juu na hivyo kuacha kutoza ushuru mdogo mdogo katika masoko ambao umekuwa ukilalamikiwa na wananchi kwamba, ni kero.

**Mheshimiwa Spika,** pamoja na Serikali kuzingatia ushauri katika baadhi ya maeneo, bado yapo maeneo ambayo ushauri wake haujaanza kuzingatiwa. Miongoni mwa maeneo hayo ni pamoja na kukosekana na mpango wa matumizi bora ya ardhi katika Halmashauri nchini. Kwa sehemu kubwa migogoro ya ardhi baina ya Wafugaji na Wakulima imekuwa ikichangiwa na changamoto hii ya kutokuwepo kwa mpango wa matumizi bora ya ardhi.

Kamati ilitaka kujua ni kwanini imekuwa vigumu kwa Halmashauri nyingi nchini kuzingatia ushauri huu. Maelezo kutoka katika Halmashauri nyingi yalikuwa ni ufinyu wa bajeti pamoja na ukosefu wa wataalam wa upimaji ardhi.

**Mheshimiwa Spika,** ushauri wa Kamati kuhusiana na Halmashauri kutenga asilimia kumi (10%) ya makusanyo ya ndani (own source) kwa ajili ya kuwawezesha Wanawake na Vijana kiuchumi haujatekelezwa kikamilifu. Hata kwa Halmashauri ambazo zimeanza kutenga, bado ni kwa kiasi kidogo tu. Kamati inaendelea kusisitiza juu ya ulazima wa kutekeleza jambo hili, kwani linatokana na mwongozo wa Serikali, hivyo si la hiari. Kamati inashauri Serikali kusimamia Halmashauri nchini ili zitekeleze utaratibu huo.

Aidha, napenda kutumia fursa hii kumpongeza Waziri Mkuu kupitia agizo alilolitoa kwa Wakurugenzi wa Halmashauri zote nchini kutekeleza utaratibu huo na kuwa atakayeshindwa basi ajue amejiondoa kazini.

**Mheshimiwa Spika,** kwa maeneo ambayo ushauri haukuzingatiwa kikamilifu, Kamati inakubaliana na maelezo yaliyotolewa, hata hivyo inashauri na kuendelea kusisitiza kwamba, ni vyema Serikali ikawa inazingatia ushauri wa Kamati kwani unalenga kuboresha utoaji wa huduma kwa Wananchi pamoja na kuwaletea maendeleo. Pia uzingatiaji wa ushauri wa Kamati ni sehemu ya kutimiza Wajibu wa Bunge ambao ni kuisimamia na kuishauri Serikali.

## **4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2016/2017**

### **4.1 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017**

**Mheshimiwa Spika,** katika mwaka wa fedha 2016/2017 Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, inapanga kutekeleza malengo yafuatayo:-

- a) Kusimamia utendaji kazi wa Serikali katika Ngazi za OR – TAMISEMI, Mikoa na Serikali za Mitaa kwa kuimarisha uwajibikaji na uadilifu wa Watumishi wa Umma;
- b) Kusimamia utekelezaji wa Upelekaji wa Madaraka kwa Umma (D by D) ;
- c) Kuimarisha na kusimamia ukusanyaji wa mapato katika Mamlaka za Serikali za Mitaa;
- d) Kusimamia utekelezaji wa shughuli za uendesaji wa Elimu na Afya pamoja na sekta zingine;
- e) Usimamizi wa Utawala Bora kwa kuandaa Sera, Maelekezo , miongozo na Nyaraka mbalimbali;
- f) Kuendeleza raslimali watu kwa kuwaongezea ujuzi na vitendea kazi;
- g) Kusimamia, kuratibu na kuwezesha utekelezaji wa Taasisi, programu na Miradi iliyo chini ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa.

**Mheshimiwa Spika,** katika malengo yaliyoorodheshwa matatu (b,f na g) yanajirudia, na yaliyosalia ni mapya. Kupitia uchambuzi Kamati ilibaini kwamba, kulikuwa na haja ya msingi katika kujirudia kwa malengo hayo. Kwa mfano lengo b linahusu kusimamia utekelezaji wa dhana ya ugatuaji wa madaraka (D by D). Kamati inaona umuhimu wa kuwepo kwa dhana hii kwa sababu, bado Serikali inaendelea na utaratibu wa kupeleka madaraka katika ngazi za chini kwa lengo la kuwafikishia huduma za msingi wananchi.

Pia upo umuhimu wa kutosha wa lengo (f) linalohusu uendelezaji wa raslimali watu kwa lengo la kuwaongezea ujuzi na vitendea kazi. Katika ulimwengu wa sasa ambao unachagizwa na maendeleo ya sayansi na teknolojia, mambo mengi yanabadilika na raslimali watu pia inapaswa kubadilika ili kuendana na mabadiliko hayo. Njia

pekee ya kuwezesha hilo kufanyika ni kutoa mafunzo na vitendea kazi vya kisasa kwa wafanyakazi.

**Mheshimiwa Spika**, aidha, Kamati imeridhika na malengo mapya yaliyoingizwa na Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwani baadhi yanalenga kuongeza ukusanyaji wa mapato ambao ni nguzo muhimu ya kuiwezesha Serikali itekeleze majukumu yake kikamilifu, mengine yanalenga kusimamia kikamilifu uendeshaji wa huduma za Elimu na Afya nchini. Aidha, malengo yote yaliyoanishwa hapo juu yanaendana na Mpango wa Taifa wa mwaka 2016/2017, pamoja na majukumu ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

#### **4.2 Uchambuzi wa makadirio ya Mapato**

**Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2016/2017 Ofisi ya Rais – TAMISEMI, Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa, inakadiria kukusanya jumla ya **Shs. 677,519,562,143** kwa mgawanyo utakaooneshwa katika Jedwali hapo chini. Mapato hayo yameongezeka kwa Shs. **147,758,981,835** sawa na asimia 27.89 ikilinganishwa na makusanyo ya mwaka wa fedha 2015/2016.

**Mheshimiwa Spika**, makusanyo hayo yanatarajiwa kutokana na kuuza vifaa chakavu pamoja na nyaraka za zabuni, faini mbalimbali, marejesho ya masurufu na mishahara. Aidha, kwa upande wa Halmashauri, makusanyo yatatokana na ushuru na kodi mbalimbali na vyanzo vingine vya mapato vilivyopo kwa mujibu wa sheria.

#### **Jedwali Na. 02 Mchanganuo wa Maduhuli na Makusanyo ya ndani**

| <b>Ofisi/Taasisi</b>         | <b>Makadirio</b>       |
|------------------------------|------------------------|
| OR-TAMISEMI                  | 13,503,000             |
| Taasisi                      | 11,761,119,000         |
| Mikoa                        | 330,112,000            |
| Mamlaka za Serikali za Mitaa | 665,414,828,000        |
| <b>JUMLA</b>                 | <b>677,519,562,000</b> |

**Mheshimiwa Spika,** kwa mujibu wa uchambuzi kama unavyoonekana katika Jedwali Na. 02, makusanyo makubwa yanatarajiwa kupatikana kutoka katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. Sababu kubwa kuhusiana na mafanikio hayo ni kwamba, Mfumo wa Serikali za Mitaa ndiyo wenye watu wengi na unamiliki vyanzo vingi vya mapato. Aidha, Ofisi ya Rais – TAMISEMI ndiyo inaonekana kuwa na kiwango kidogo sana cha ukusanyaji wa maduhuli.

#### **4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi**

**Mheshimiwa Spika,** katika mwaka wa fedha 2016/2017, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa, zinaombewa kuidhinishiwa jumla ya **Shs. 6,052,600,953,000** kwa ajili ya kutekeleza majukumu mbalimbali ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI, Tawala za Mikoa na katika Serikali za Mitaa. Kati ya fedha hizo zinazombwa, **Shs. 4,421,869,501,000** ni za kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shs. 1,630,731,452,000** ni kwa ajili ya kugharamia Miradi ya Maendeleo. Pia kati ya Fedha hizo, zipo **Shs. 10,047,792,000** za

Mishahara na Matumizi Mengineyo kwa ajili ya Tume ya Utumishi wa Walimu (TSC).

**Mheshimiwa Spika**, kiasi cha Fedha kinachoombwa kimeongezeka kwa **Shs. 635,451,833,031** sawa na asilimia kumi na mbili (12%) ikilinganishwa na bajeti ya mwaka wa fedha 2015/2016 kwa ajili ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI na Taasisi zake, Mikoa na MSM.

Uchambuzi umebaini kwamba, kumekuwa na ongezeko kubwa la fedha za miradi ya maendeleo, kutoka Shs. **932,741,708,000** katika mwaka wa fedha 2015/2016 hadi **Shs. 1,630,731,452,000** katika mwaka 2016/2017. Hili ni ongezeko la takribani asilimia 74. 83

**Mheshimiwa Spika**, kwa ujumla wake Ofisi ya Rais – TAMISEMI ndiyo inayoongoza kwa kuwa na bajeti kubwa dhidi ya Wizara nyingine, zikilinganishwa na bajeti ya Taifa. Kwa mfano katika mwaka wa fedha 2016/2017 bajeti ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI imefikia asilimia 20.49 ya Bajeti ya Taifa ambayo ni takribani Shs. Trilioni 29.539. hata hivyo, kiwango hicho ni pungufu ikilinganishwa na uwiano wa namna hiyo katika mwaka wa bajeti uliopita ambapo bajeti ya TAMISEMI ilikuwa ni asilimia 24 ya bajeti yote.

**Mheshimiwa Mwenyekiti**, mgawanyo wa makadirio ya Bajeti ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa Mikoa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa ni kama yanavyooneshwa katika jedwali lifuatalo:-

### **Jedwali Na 3: Mgawanyo wa makadirio ya Bajeti ya OR-TAMISEMI, Mikoa na Halmashauri kwa Mwaka wa Fedha 2016/ 2017**

| <b>AINA YA MATUMIZI</b>                      | <b>2015/16</b>        | <b>2016/17</b>        | <b>Ongezeko</b>        | <b>Asilimia</b> |
|----------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|------------------------|-----------------|
| <b>Matumizi ya kawaida</b>                   |                       |                       |                        |                 |
| <b>OR – TAMISEMI</b>                         |                       |                       |                        |                 |
| Mishahara Makao Makuu                        | 6,610,032,000         | 8,130,978,000         | 1,520,946,000          | 29              |
| Mishahara ya Taasisi                         | 15,031,920,000        | 14,385,939,000        | -645,981,000           | 23              |
| Matumizi Mengineyo Makao Makuu               | 8,287,248,800         | 3,835,054,000         | -4,452,194,800         | -54             |
| Matumizi Mengineyo Taasisi                   | 14,793,959,200        | 2,561,303,000         | -12,232,656,200        | -83             |
| <b>JUMLA</b>                                 | <b>44,723,160,000</b> | <b>28,913,274,000</b> | <b>-15,809,886,000</b> | <b>-35</b>      |
| <b>Tume ya Utumishi wa Walimu</b>            |                       |                       |                        |                 |
| Mishahara                                    | 0                     | 6,442,019,000         | 6,442,019,000          |                 |
| Matumizi Mengineyo                           | 0                     | 3,605,773,000         | 3,605,773,000          |                 |
| <b>Jumla</b>                                 |                       | <b>10,047,792,000</b> | <b>10,047,792,000</b>  |                 |
| <b>Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa</b> |                       |                       |                        |                 |
| <b>Mikoa:</b>                                |                       |                       |                        |                 |
| Mishahara                                    | 165,927,484,5         | 153,036,181,          | -                      | 22              |

| <b>AINA YA MATUMIZI</b>             | <b>2015/16</b>           | <b>2016/17</b>           | <b>Ongezeko</b>        | <b>Asilimia</b> |
|-------------------------------------|--------------------------|--------------------------|------------------------|-----------------|
|                                     | 13                       | 000                      | 12,891,303,513         |                 |
| Matumizi Mengineyo                  | 38,026,727,456           | 37,786,227,000           | -240,500,456           | -1              |
| <b>Jumla</b>                        | <b>203,954,211,969</b>   | <b>190,822,408,000</b>   | <b>-13,131,803,969</b> | <b>-6</b>       |
| <b>Mamlaka za Serikali za Mitaa</b> |                          |                          |                        |                 |
| Mishahara                           | 3,475,326,897,000        | 3,593,880,663,000        | 118,553,766,000        | 18              |
| Matumizi Mengineyo                  | 547,928,284,000          | 598,205,364,000          | 50,277,080,000         | 9               |
| <b>JUMLA</b>                        | <b>4,023,255,181,000</b> | <b>4,192,086,027,000</b> | <b>168,830,846,000</b> | <b>4</b>        |
| <b>Mpango wa maendeleo</b>          |                          |                          |                        |                 |
| OR-TAMISEMI                         | 350,865,626,000          | 325,469,218,000          | -25,396,408,000        | 10              |
| Mikoa                               | 50,905,589,000           | 64,701,480,000           | 13,795,891,000         | 35              |
| Mamlaka za Serikali za Mitaa        | 743,445,352,000          | 1,240,560,754,000        | 497,115,402,000        | 84              |

| <b>AINA YA MATUMIZI</b> | <b>2015/16</b>           | <b>2016/17</b>           | <b>Ongezeko</b>        | <b>Asilimia</b> |
|-------------------------|--------------------------|--------------------------|------------------------|-----------------|
| <b>JUMLA</b>            | <b>1,145,216,567,000</b> | <b>1,630,731,452,000</b> | <b>485,514,885,000</b> | <b>42</b>       |
| <b>JUMLA KUU</b>        | <b>5,417,149,119,969</b> | <b>6,052,600,953,000</b> | <b>635,451,833,031</b> | <b>12</b>       |

## **Chanzo: Randama ya TAMISEMI**

### **5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI**

**Mheshimiwa Spika**, baada ya kupitia taarifa za ukaguzi wa miradi ya maendeleo, taarifa za utekelezaji wa bajeti iliyopita na maombi ya makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka ujao wa fedha, Kamati inapenda kutoa maoni na ushauri kwa Serikali kama ifuatavyo:-

1. Serikali ihakikishe Halmashauri zote nchini zinatenga kikamilifu asilimia 10 ya mapato yake ya ndani kwa ajili ya Wanawake na Vijana. Kamati ilibaini kwamba, Halmashauri nyingi zinatenga asilimia 3 - 7 tu kwa lengo hilo na hata fedha hiyo kidogo haitolewi yote kwa makundi hayo. Vile vile, kuwe na utaratibu wa kuanisha vikundi vya Wanawake na Vijana walionufaika na fedha hizo na namna zitakavyorejeshwa ili kutoa fursa kwa wengine kukopeshwa. Aidha, kundi la Wajane nalo lipewe uzito stahili kama wanufaika wa fedha hizo.
2. Kwa kuwa, suala la Watumishi hewa limekuwa mchwa unaotafuna taifa kwa muda mrefu kwa kula fedha ambazo zingehudumia na kuwaletea Wananchi maendeleo, Kamati inaishauri Serikali kuweka mfumo madhubuti wa ufuatiliaji utakaohusisha uhakiki kwa kuzingatia orodha ya malipo ya mishahara ya kila mwezi na kutoa taarifa katika vikao vya DCC na RCC.

3. Kwa kuwa, Halmashauri zinashindwa kukusanya ushuru kwa baadhi ya Minara ya Simu kutokana na Kampuni za simu kuwalipa Watu binafsi au Vijiji iliko minara hiyo, Kamati inashauri Serikali iandae utaratibu wa kisheria utakaowezesha Halmashauri nchini kukusanya kikamilifu ushuru wa huduma za Minara ya Simu na Mabango.
4. Serikali iendeele kuisisitiza matumizi ya mfumo wa kielektroniki katika ukusanyaji wa mapato ya ndani ya Halmashauri kwani umeonesha mafanikio makubwa katika kusaidia kuongeza mapato na kudhibiti wizi na ubadhilifu. Mfumo huu ukitumika kikamilifu utaziwezesha Halmashauri kuachana na Mawakala katika ukusanyaji wa mapato, na hivyo kuokoa fedha zilizokuwa zikipotea kutokana na sababu mbalimbali.
5. Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi imekuwa hairejeshi asilimia 30 ya Kodi ya Ardhi kwa Halmashauri husika kama inavyotakiwa na sheria, Kamati inashauri uandaliwe utaratibu utakaoziruhusu Halmashauri kukata kodi hiyo kabla ya kuwasilisha fedha Wizarani.
6. Halmashauri ziandae utaratibu wa kuelimisha na kuhamasisha makundi mbalimbali ya jamii kujiunga na Bima ya Afya na Mfuko wa Afya ya Jamii (CHF) kwa lengo la kuwawezesha kupata huduma ya afya kwa gharama nafuu. Kamati inashauri kwamba, yawekwe masharti ya lazima kwa makundi yenye vipato kama vile Waendesha Pikipiki (Bodaboda), Mama na Baba Lishe, na Wafanyabiashara Ndogo Ndogo (Wamachinga) kujiunga na Bima ya Afya, kabla ya kupatiwa leseni au vibali vingine.
7. Halmashauri zibuni vyanzo vya mapato ili kuongeza wigo wa ukusanyaji wa mapato ya ndani, na hivyo kuondoa ushuru mdogo mdogo ambao ni kero kwa Wananchi, kama inavyoelezwa katika Ilani ya Uchaguzi ya CCM.

8. Serikali iangalie namna ya kuwawezesha au kuwalipa Wenyeviti wa Vijiji na Mitaa ili waweze kusaidia kuhamasisha ulipaji wa kodi, ushuru na tozo mbalimbali katika maeneo yao.
9. Halmashauri ziandae mpango wa matumizi bora ya ardhi ikiwa ni pamoja na kupima maeneo ili kuondoa migogoro ya Wakulima na Wafugaji, kudhibiti ukuaji holela wa miji, na kuwezesha utunzaji wa mazingira.
10. Kwa kuwa, Halmashauri nyingi zinakabiliwa na madeni kutoka kwa Wazabuni na Wakandarasi, Kamati inashauri Serikali kutoa fedha ili madeni hayo yalipwe na kuondoa usumbufu ambao wanakumbana nao watendaji kutoka kwa wadeni wao.
11. Halmashauri zisimamie kikamilifu Sheria ndogo za usafi wa mazingira, ili kupunguza au kuondoa kabisa uwezekano wa milipuko ya magonjwa hususani kipindupindu.
12. Kwa kuwa shule za kuanza kutekelezwa kwa tamko la kutoa elimu bure katika ngazi ya Msingi na Sekondari kumesababisha ongezeko kubwa la wanafunzi wanaojiunga na shule, na hivyo kuzalisha mahitaji makubwa ya miundombinu ya elimu (madawati, vyumba vya madarasa n.k), Kamati inashauri Serikali ianze mikakati ya kukabiliana na ongezeko hilo la mahitaji ili utekelezaji wa tamko hilo uwe na tija.
13. Kwa kuwa, ukusanyaji wa ushuru wa majengo (Property tax) katika Halmashauri za Manispaa utatekelezwa na TRA, ni vyema Serikali ikawa makini na uamuzi huo hasa ikizingatiwa kuwa mamlaka hiyo haikupata mafanikio huko nyuma, ikilinganishwa na mafanikio yaliyoonyeshwa na Serikali za Mitaa.
14. Kwa kuwa, ucheleweshaji au kutotolewa kabisa kwa fedha za maendeleo kumekuwa kunaathiri utekelezaji wa miradi ya

maendeleo, kamati inashauri Serikali kutoa fedha zote zinazotengwa kwa ajili ya miradi ili kutoathiri utekelezaji wa miradi hiyo.

15. Kwa kuwa, Awamu ya Kwanza ya Ujenzi wa Miundombinu ya Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART) umekamilika, Kamati inashauri mamlaka husika ikamilishe mfumo wa ukusanyaji nauli kwa njia ya kielektroniki pamoja na kupanga nauli, ili huduma ya usafiri huo ianze haraka. Kuanza kwa huduma hiyo, kutasaidia kupunguza adha ya msongamano kwa wakazi wa jiji la Dar es Salaam ambayo pia imekuwa na athari zingine kiuchumi na kijamii.

## 6.0 HITIMISHO

**Mheshimiwa Spika**, kwa heshima na unyenyekevu mkubwa kabisa, naomba niwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, kwa kuniamini na kunichagua kuwa kiongozi wao. Wameonesha ushirikiano, weledi na utaalamu wa hali ya juu katika kuhoji na kuchambua masuala mbalimbali ya kisera yaliyo chini ya Ofisi ya Rais.

Aidha, niwashukuru kwa mahudhurio mazuri wakati wa vikao na kwa kujitolea kufanya kazi kwa saa nyingi hadi usiku bila kudai malipo ya ziada. Hii ni ishara kwamba Wajumbe wa Kamati wamejitoa kikamilifu kulitumikia Bunge na Taifa kwa ujumla. Kwa umuhimu mkubwa, naomba niwatambue kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Jasson Samson Rweikiza, Mb - Mwenyekiti
2. Mhe. Dkt. Pudenciana Wifred Kikwembe, Mb – Makamu Mwenyekiti
3. Mhe. Margret Simwanza Sitta, Mb, - Mjumbe
4. Mhe. Angelina Adam Malembeka Mb
5. Mhe. Ahmed Juma Ngwali, Mb
6. Mhe.Emmanuel Papian John,Mb
7. Mhe.Esther Alexander Mahawe John,Mb
8. Mhe.George Malima Lubeleje,Mb
9. Mhe.Halima Ali Mohamed,Mb
10. Mhe.Hamad Salim Maalim,Mb

11. Mhe.Halima Salim Ibrahim,Mb
12. Mhe.Hassanali Mohamed Raza,Mb
13. Mhe.Innocent Sebba Bilakwate,Mb
14. Mhe.Josephine Tabitha Chagula,Mb
15. Mhe.Khamis Ali Vuai,Mb
- 16.Mhe.Maida Hamad Abdallah,Mb
- 17.Mhe.Mariam Ditopile Mzuzuri,Mb
- 18.Mhe.Mwanne Ismail Mchemba,Mb
- 19.Mhe.Mwatum Dau Haji,Mb
- 20.Mhe.Ruth Hiyobi Mollel,Mb
- 21.Mhe.Saada Mkuya Salum,Mb
- 22.Mhe.Salum Khamis Salum,Mb
- 23.Mhe.Sebastian Simon Kapufi,Mb
- 24.Mhe.Venance Methusela Mwamoto,Mb
- 25.Mhe.Zacharia Paulo Isaaya,Mb
- 26.Mhe.Saed Ahmed Kubenea,Mb

**Mheshimiwa Spika,** kwa niaba ya Kamati ninamshukuru Mhe. George Boniface Simbachawene, (Mb), Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa akisaidiwa na Mhe. Seleman Said Jafo (Mb), Naibu Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa pamoja na Watendaji wa Ofisi hiyo wakiongozwa na Eng. Musa Iyombe Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, kwa jinsi walivyoshiriki kujibu hoja za Waheshimiwa Wabunge wa Kamati kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Ofisi hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017, na

kufafanua kwa kina kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017.

**Mheshimiwa Spika**, vilevile napenda kuwashukuru Wakuu wa Mikoa yote ya Tanzania Bara, Sekretarieti za Mikoa na Halmashauri zote nchini, kwa kuwasilisha vyema taarifa za utekelezaji wa bajeti iliyopita na makadirio ya mapato na matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017.

**Mheshimiwa Spika**, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge, Dkt. Thomas Kashillilah, Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndg. Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi wa Kamati za Mambo ya Jumla, Ndg. Angelina Sanga, Makatibu wa Kamati Ndg. Chacha Nyakega, Ndg. Victor Leonard na Ndg Eunike Shirima, wakisaidiwa na Ndg. Mariam Ally, kwa uratibu wa shughuli zote za Kamati katika kipindi chote hadi kukamilika kwa taarifa hii.

**Mheshimiwa Spika**, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017 kama yalivyowasilishwa na Mtoa Hoja hapo awali.

**Mheshimiwa Spika**, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Jasson S. Rweikiza (Mb)

**MWENYEKITI**

**Kamati ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa**

Aprili, 2015

